

سوال

در میان مسلمانان اختلاف بزرگی درباره‌ی تعیین روز آغاز رمضان و عید فطر وجود دارد؛ برخی از آنان بر اساس حدیث با دیدن آن روزه بگیرید و با دیدنش فطر کنید بر اساس دیدن هلال عمل می‌کنند و برخی بر اساس آرای اهل فلک عمل می‌کنند و می‌گویند: علمای فلک به قله‌ی این علم رسیده‌اند به طوری که می‌توانند آغاز ماه‌های قمری را تشخیص دهند. در این مساله رای صحیح کدام است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولاً: قول صحیحی که عمل به آن واجب است، چیزی است که سخن رسول الله - صلی الله علیه وسلم - دال بر آن می‌باشد، آنجا که می‌فرماید: با دیدن آن روزه بگیرید و با دیدنش افطار کنید، پس اگر بر شما پوشیده شد عدد [روزهای آن] را کامل کنید بر اساس این حدیث عبرت در آغاز و پایان رمضان به دیدن هلال (با چشم) است زیرا شریعت اسلامی که خداوند پیامبرش محمد را برای آن فرستاده فراگیر و جاویدان و تا قیامت مستمر است و برای هر زمان و مکان مناسب است چه علوم دنیوی پیشرفته باشد و چه غیر پیشرفته و چه ابزار و وسایل فراهم باشد و چه نباشد، و فرقی نمی‌کند در میان مردمی باشد که حساب فلکی را می‌دانند یا کسی را که درباره‌ی آن شناخت دارد نشاسند، عمل به رؤیت را مردم در هر دوره و سرزمینی می‌توانند انجام دهند به خلاف حساب فلکی که ممکن است کسانی با آن آشنا باشند و گروهی دیگر نسبت به آن اطلاعی نداشته باشند و همینطور ابزار آن که شاید در اختیار باشد یا نباشد.

ثانیاً: الله متعال نسبت به هر چیزی که بوده و می‌شود عالم است، از جمله پیشرفت علم فلک و دیگر علوم، اما با این حال فرموده است:

فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ [بقره: ۱۸۵]

(پس هر یک از شما این ماه را درک نمود باید روزه‌اش بدارد).

و پیامبر - صلی الله علیه وسلم - آن را چنین تبیین نموده و فرموده است: با دیدن آن روزه بگیرید و با دیدنش افطار کنید و روزه‌ی ماه رمضان و افطار از آن را به دیدن هلال وابسته دانسته نه به دانستن آغاز ماه بر اساس حساب نجومی، با آنکه الله

متعال می دانسته که علمای فلک در علم حساب نجوم و اندازه گیری حرکت آن پیشرفت خواهند کرد. بنابراین واجب است که مسلمانان بر همان اساسی که شرع به زبان پیامبرش برایشان مشخص نموده حرکت کنند، یعنی در نظر داشتن رویت هلال در امر آغاز و پایان روزه که این مانند اجماع علما است و آن دسته که با این امر مخالفت نموده و حساب نجومی را اصل دانسته اند قولشان شاذ است و بر اساس قول شاذ عمل نمی شود. والله اعلم